

О.В. Острогляд, старший викладач
Є.О. Голинська, студентка 202-А
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ЕКСПРЕСИВНІСТЬ У ЖИТТІ ТА ТВОРЧОСТІ ВІНСЕНТА ВАН ГОГА

Вінсент Віллем ван Гог – нідерландський художник, постімпресіоніст. Його творчий спадок мав величезний вплив насамперед на французький живопис і продовжує впливати на мистецтво світу.

Рис. 1. Вінсент Ван Гог, вулиця в Овер-сюр-Уаз, 1890, Атенеум, Фінляндія, Гельсінкі.

«Їдоки картоплі» (нідерландською De Aardappeleters), часто називають його першим шедевром. Художнику вдалось реалістично передати сцену побуту селян. Вінсент сказав про неї так: *«Я намагався підкреслити, що люди, які їдять картоплю при світлі лампи, риють землю тими ж руками, які кладуть у тарілку; ... те, як вони чесно заробили свою їжу. Я хотів передати враження від побуту людей, який відрізняється від нашого. Тому я зовсім не очікую, що всім сподобається або всі будуть захоплюватися».* Цю картину було вперше виставлено у серпні 1885 року у Гаазі. Критики нарікали на грубий мазок та викривлення фігур, проте брат Тео був більш завбачливий у своїй оцінці: *«Почекайте і побачите чи є у нього талант. Я вважаю, що є. Якщо він досягне успіху у своїй роботі, то стане великою людиною».* Під час свого дворічного перебування у Нюенені ван Гог намалював багато акварелей та близько 200 картин олією. Картини цього періоду відзначаються темними, земельними кольорами, які контрастують

з яскравими барвами пізніших періодів творчості художника.

20 лютого 1888 року Вінсент ван Гог приїздить до Арля. Він був приємно здивований красою природи. Саме так художник уявляв Японію: *«Засніжений краєвид з білими верхівками дерев, що підносяться до неба й осяяні світлом, нагадує намальовані японцями зимові пейзажі»*. Невдовзі почалася весна – вибух кольорів та запахів. *«Я невтомно працюю...»* – пише він братові, котрий надіслав йому грошей та піклувався про показ його нових полотен на Незалежному Салоні.

У середині червня Вінсент провів декілька днів у Сен-Марі-де-ла-Мар, де відкрив для себе Середземне море з його надзвичайним нічним небом. Повернувшись до Арлю, він писав палко, натхненно. Пізніше він запросить Гогена приїхати до нього у гості. Гоген з'явився в Арлі 28 жовтня 1888 року і знайшов ван Гога знесиленим та виснаженим роботою. Перші дев'ять тижнів пройшли мирно: Гоген навчав ван Гога техніки письма «по пам'яті», Вінсент зображував їх двох у вигляді стільців («Стілець Вінсента з люлькою» та «Крісло Гогена»). Радість спільного існування була недовгою – Гоген намагався встановити свої правила: почав з майстерні та спільних фінансів, а потім почав нав'язувати своє бачення мистецтва. Взаємини двох митців ставали все складнішими, ван Гог та Гоген весь час сварилися. Коли Гоген написав портрет ван Гога, Вінсент оголосив, що це його «портрет божевільного». Ці слова виявилися пророчими; душевна хвороба ван Гога почала стрімко прогресувати: з ним часто траплялись епілептичні напади, після яких він починав їсти фарбу.

І фізичний, і душевний стан ван Гога був дуже важким: він втратив багато крові, напади безумства ставали частішими. Тільки після тижня страшних галюцинацій та епілептичного нападу до нього прийшов спокій. 7 січня 1889 року Вінсент повернувся додому, де на нього чекають погані новини: немає грошей, хазяїн збирається відмовити йому в житлі, брат заручився, а єдиний друг Рулен збирається поїхати з Арля. Ван Гога мучили нічні жахіття, його стан весь час змінювався від ейфорії до крайньої пригніченості. Тим не менш він багато писав. Саме в цей час створені відомі автопортрети, наприклад «Автопортрет з люлькою» та «Автопортрет з відрізаним вухом та люлькою».

Усвідомлюючи свій стан, ван Гог сам погодився лягти в лікарню для душевнохворих. До лікарні Сен-Поль у Сен-Ремі-де-Прованс він прибув 8 травня. Йому поставили діагноз «скронева епілепсія» (сформульовано як «гостра манія зі слуховими та зоровими галюцинаціями») й призначили лікування таблетками та «гідротерапією» (періодичним занурюванням у ванну з водою). Стан ван Гога стабілізувався, і йому дозволили малювати. У середині червня художник створив один з найвідоміших своїх шедеврів – «Зоряну ніч». Ван Гог прожив у Сан-Ремі один рік, мешкаючи у одній кімнаті та обладнавши іншу під студію. За цей час він написав близько 140 картин, і за власним зізнанням почувався краще: *«Тут я почувуюсь*

щасливішим за роботою, аніж на вулиці».

У середині липня у ван Гога стався новий напад, і його позбавили останньої радості: можливості малювати. Побоюючись, що він може отруїти себе, лікарі конфіскували його фарби. Коли виснажений Вінсент нарешті прийшов до тями, він усвідомив, наскільки серйозно він хворий. 20 грудня 1889 року ван Гог вийшов із шпиталю, щоб на два дні поїхати в Арль. 23 грудня, рівно через рік після відрізання мочки вуха, його звалив з ніг напад хвороби, ще жахливіший, ніж попередні. Цей напад тягнувся близько тижня, ван Гог намагався отруїтися власними фарбами. Коли художнику полегшало, він знову почав малювати. Тепер його переслідувала нова ідея — поїхати, залишити нарешті це прокляте місце, покінчити з Арлем. Він пише братові: *«Мій виїзд виявився катастрофою»*. 16 травня 1890 року він сів у потяг, що прямував до Парижу. Картини ван Гога «Іриси» та «Зоряна ніч» були схвально зустрінуті на осінньому салоні у Парижі, а ще десять картин було відібрано після того, як Клод Моне оголосив роботи Вінсента найкращими на всій виставці.

Вінсент відчув, що став тягарем для брата, фінансові справи якого погіршились й того самого дня повернувся до Овер-сюр-Уаза. У листі до Тео Вінсент писав: *«Я ризикував своїм життям заради своєї роботи, і вона вартувала мені половини мого глузду»*.

У вечорі 27 липня 1890 року ван Гог вийшов із дому з мольбертом й фарбами та попрямував до пшеничного поля. Там він дістав позичений у когось із знайомих револьвер і вистрілив собі в груди. Останні хвилини життя Вінсент стискав руку брата, який і почув останні слова ван Гога: *«Мені хотілось би піти з життя ось так»*, вночі Вінсент ван Гог пішов із життя.

Мистецькі надбання художника викликали помітний поштовх для творчості нової генерації художників. Французькі фовісти, включаючи Анрі Матісса, розширили використання ван Гогом кольору та свободу в його застосуванні, як це зробили німецькі імпресіоністи з групи Брюке. Абстрактний імпресіонізм 1950-х використав надбання ван Гога у мові жестів. У 1957 році англо-ірландський художник Френсіс Бекон поклав в основу декількох творів репродукції картини ван Гога «Художник на шляху до роботи» (яка була знищена під час Другої світової війни).

Література

- 1. Thomson R. Vincent van Gogh. The Starry Night / Richard Thomson. – New York: The Museum Of Modern Art, 2008. – 48 с.*
- 2. Мурина Е. Ван Гог / Е. Мурина. – Москва: Искусство, 1978. – 438 с.*
- 3. Перрюшо А. Жизнь Ван Гога / Анри Перрюшо. – Москва: Радуга, 1982. – 464 с.*